

Formidlingskompetanse i folkebibliotek.

2020/1025 HLJ

Statusrapport til NB 11.10.21

Innhold

1.0 Innledning	2
1.1 Organisering og prosjektverktøy.....	2
2.0 Hovedpunkter i handlingsplan – hva er gjennomført så langt?.....	3
2.1 Informasjon og kommunikasjon	3
2.2 Kartlegging av behov og kursmuligheter	3
2.3 Aktiv formidling - nytt studietilbud.....	5
2.4 Aktiv formidling – kurs og praksisfelleskap.....	5
3.0 Satsingsområder	5
3.1 Kulturfondstafetten	6
3.2 Spillformidling	7
3.3 Lesefellesskap og arrangement	7
3.4 Kunnskapsaktør.....	8
3.5 Sjangerskolen og Lesersørvis	10
3.6 For de minste	11
3.7 Praksisfellesskap og digitalt påfyll.....	11
4.0 Økonomi.....	12
5.0 Veien videre	13

1.0 Innledning

Prosjektet «Formidlingskompetanse i folkebibliotek» ble startet i januar 2021, etter at svar om innvilget toårig støtte kom den 14.12.2020. Nasjonalbiblioteket støtter prosjektet med 3 millioner for hvert av de to prosjektårene. Fylkesbibliotekene bidrar med tilsvarende sum i samlet egeninnsats. Prosjektbeskrivelsen skisserer en prosjektvarighet på totalt fire år, med fase 1 i 2021-2022 og fase 2 i 2023-2024. Arbeidet med søknaden ble koordinert av Viken fylkesbibliotek og ble utformet på vegne av fylkesbibliotekene i Troms og Finnmark, Nordland, Trøndelag, Møre og Romsdal, Vestland, Rogaland, Agder, Vestfold og Telemark, Viken og Innlandet.

Prosjektets hovedmål er å **styrke formidlingskompetansen hos ansatte i folkebibliotek**. Tiltakene i prosjektet skal bidra til å

- styrke bibliotekenes og bibliotekansattes arbeid med å formidle det store mangfoldet i fag- og folkebibliotekenes samlinger
- utvikle bibliotekene som kunnskapsarenaer
- utvikle kommunikative ferdigheter i all type formidling, for et uensartet publikum
- bygge god kunnskap om litteratur og kilder
- utvikle kompetansen på veiledning for lesing, dannelse og kritisk tenkning
- styrke den generelle lesekompetansen i befolkningen
- øke utlånet av fysisk og digitalt materiale i folkebibliotekene
- møte innbyggerne der de er, uavhengig av kulturbakgrunn og funksjonsnivå, med tilrettelegging i biblioteket og på andre arenaer

1.1 Organisering og prosjektverktøy

Fylkesbiblioteksjefene forberedte prosjektstarten ved å behandle forslag til organisering. Det ble besluttet at fylkesbiblioteksjefene i prosjektet skulle være styringsgruppe, med Heidi Hovemoen som leder. Styringsgruppa har et overordnet faglig og økonomisk ansvar, og har til nå hatt fem møter. Videre ble den daglige prosjektledelsen lagt til Trøndelag fylkeskommune, med fylkesbiblioteksjef Hildegunn Hestnes som prosjektansvarlig. Prosjektledelsen består av prosjektleder Kristin Storvig (70 % stilling) og prosjektrådgiver Ingrid Ericson (30 % stilling). Styringsgruppa opprettet nettverk for formidlingskompetanse med rådgivere fra de deltakende fylkesbibliotekene. Denne gruppa har etter hvert fått navnet «prosjektgruppa», og utgjør et viktig nav i prosjektet.

Prosjektgruppa består av Mona Astrid Fonnes - Troms og Finnmark fylkesbibliotek, Marit Laland - Nordland fylkesbibliotek, Åshild Widerøe - Møre og Romsdal fylkesbibliotek, Siv Merethe Hatlem - Vestland fylkesbibliotek, Linn T. Sunne - Innlandet fylkesbibliotek, Gunhild Nordbø - Rogaland fylkesbibliotek, Julie Elisabeth Agre Stene - Agder fylkesbibliotek, Vibeke Stokka - Vestfold og Telemark fylkesbibliotek og Vanja Øyrås - Viken fylkesbibliotek. Prosjektgruppa møtes via teams hver femte uke.

Ansatte i folkebibliotek over hele landet er både målgruppe og samarbeidspartnere. De fylkesvise nettverkene av folkebibliotek fyller rollen som referansegrupper, uten at dette er formelt nedfelt.

Det ble brukt tid på tolkning av prosjektets oppdrag i oppstartsfasen. I det første styringsgruppemøtet den 19. januar 2021, la prosjektledelsen fram en [presentasjon](#) som omfattet prosjektbeskrivelse med bred forståelse av formidlingsbegrepet, spørsmål til avklaring og forslag til handlingsplan.

Sonderingene og kunnskapsinnsamlingen i prosjektgruppa har ført til en inndeling i sju satsingsområder. Denne inndelingen er viktig for organiseringen av fylkesbibliotekenes samarbeid om uformelle læringsløp, og beskrives nærmere i kapittel 3:

1. Kulturfondstafetten
2. Spillformidling
3. Lesefellesskap og arrangement
4. Kunnskapsaktør
5. Sjangerskolen og Lesersørvis
6. For de minste
7. Praksisfellesskap og «Digitalt påfyll»

Teams ble tidlig valgt som prosjektverktøy. Rogaland fylkesbibliotek opprettet en prosjektkanal med filer og oppgaveoversikt. Oppgaveoversikten omfatter tidsplan, ansvarsfordeling og ordning innenfor hovedtema og satsingsområder. Denne kanalen ligger under fylkesbiblioteksjefskollegiets område, og er tilgjengelig både for styringsgruppa og prosjektgruppa. Varig arkivering av prosjektets dokumenter gjøres i Trøndelag fylkeskommunes arkivsystem Public 360.

2.0 Hovedpunkter i handlingsplan – hva er gjennomført så langt?

2.1 Informasjon og kommunikasjon

Informasjon ut til alle folkebibliotekene var et viktig punkt etter at prosjektet var etablert. Det ble sendt e-post via BibliotekNorge-listen, og fra alle fylkesbibliotekene til egne nettverk av folkebibliotek. Deltakerne i prosjektgruppa orienterte om prosjektet i digitale møter rundt i fylkene. Det ble utarbeidet en felles presentasjon som kunne brukes. Presentasjonen omfattet spørsmål til diskusjon – for å få fram innspill om kompetansebehov og forventninger til prosjektet.

Prosjektet har et langt navn, og prosjektgruppa har blitt enige om å bruke forkortelsen FiF. I praksis bruker vi ofte betegnelsen «FiF-prosjektet». I mer formell sammenheng skriver vi ut prosjektets navn og tar med FiF i parentes bak: Prosjektet «Formidlingskompetanse i folkebibliotek» (FiF).

Prosjektets [nettsted](#) er lagt til bibliotekutvikling.no, og ble publisert under Nasjonalbibliotekets prosjektseminar den 20. september.

Kursbanken er en tjeneste som utvikles i samarbeid mellom Bibliotekutvikling og prosjektet. Hensikten er å gi en oversikt over hvilke kurs og læringsopplegg som kan settes i gang rundt i hele landet. Det blir en delingsarena for alle fylkesbibliotekene og andre kurstilbydere som retter seg mot bibliotek. I kursbanken gis en omtale av både fysiske og digitale kurs, med henvisning til nettkurs som er publisert, og til kontaktpersoner som kan bidra i planlegging og gjennomføring av fysiske kurs eller samlinger i tilknytning til nettkurs. Kursbanken bygges over samme lest som prosjektbanken, med mulighet for søk i relevante kategorier. Kursbanken begrenser seg ikke til bare å gjelde formidlingskompetanse, og kan gjelde alle typer bibliotek.

Bibliotekutvikling.no er valgt som plattform for kompetanseløftet i FiF. Bibliotekutvikling.no er vertskap for både prosjektnettstedet, Prosjektbanken og nettkurs som skal utvikles. I tillegg ønsker vi å fylle på med ressurser innen de ulike satsingsområdene. Vi ser for oss både videoformidling, artikler og podkaster om litteratur og formidlingspraksis i folkebibliotek, og om bibliotekforskning.

2.2 Kartlegging av behov og kursmuligheter

Kartlegging er punkt 1 i prosjektsøknadens beskrivelse av læringsløp. Fylkesbibliotekene gikk inn i prosjektet med en betydelig portefølje av kurs og kunnskap om kompetansebehov i folkebibliotek.

Det samlede kompetansetilbudet fra fylkesbibliotekene ble analysert og forsøkt plassert i kategoriene kulturell bevissthet, kommunikative ferdigheter og litterær kompetanse. Dette er de tre innfallsvinklene prosjektet tar utgangspunkt i for å sikre en bred tilnærming til formidlingskompetanse i folkebibliotek. Denne tredelingen er inspirert av Jofrid Karner Smidt sin artikkel «Kulturdimensjonen i bibliotekarutdanningen» (I R. Audunson (Red.), Krysspeilinger: Perspektiver på bibliotek- og informasjonsvitenskap, 2011), og er utredet slik i anbudsdocumentet for «Aktiv formidling i folkebibliotek»:

1. Kulturell bevissthet, som favner kunnskapsdimensjonen, handler om rolleforståelse, litteratursosiologi, litteraturpolitikk og det å være menneske i dagens digitaliserte kunnskapssamfunn. Litt forenklet kan vi si at spørsmål om *hvem* (målgruppe) og *hvor* (situasjon, omgivelser) kommer inn under kulturell bevissthet.
2. Kommunikative evner handler om at bibliotekansatte må kunne formidle kunnskap og informasjon, litteratur og tekst i form av ulike kulturytringer, både muntlig, skriftlig, fysisk og digitalt. Det favner også kunnskap om prosesser, samhandling og metoder som kan tilpasses ulike målgrupper. Veiledning for å bygge informasjonskompetanse og leseforståelse inngår her. Spørsmål om *hvordan* formidlingen skal foregå hører til denne innfallsvinkelen.
3. Litterær kompetanse, som favner ulike kilder til kunnskap og opplevelser, er her kompetanse om *hva* det er vi skal formidle: Ulike former for litteratur og tekst, inkludert vitenskapelig produksjon og alle typer kulturelle uttrykk. Her inngår kunnskap om innholdet i fag- og folkebibliotek, relevante standardverker og nettbaserte kilder. Kunnskap om innhold handler også om evnen til kritisk tenkning og å se sammenhenger.

Den første kartleggingen viste at kurstilbudet fra fylkesbibliotekene har en hovedvekt innenfor punkt 2 og 3. En refleksjon rundt dette er at punkt 1 – kulturell bevissthet, handler om noe av den grunnkunnskapen som utvikles gjennom et formelt utdanningstilbud, og som kan bidra til trygghet og profesjonalitet. Her kommer folkebibliotekets verdigrunnlag inn, og samfunnsansvaret knyttet til ytringsfrihet og ikke minst det å skape en lokal lærings- og debattarena preget av både åpenhet og kvalitetssikret informasjon. Behov for selvtillit og erfaring trekkes fram fra resultatet av kartleggingen som Viken fylkesbibliotek utførte om digital formidling i forkant av prosjektsøknaden. Vi kan tenke oss at kombinasjonen av 1) kunnskapsgrunnlaget i en formell utdanning, 2) etterutdanning i form av uformelle kurs og læringsopplegg og 3) egen praksis og øving i praksisfelleskap, gir trygghet, profesjonalitet og kreativitet i møte med publikum og interessenter, og ved valg av formidlingsform og aktivitet i bibliotekpraksisen.

Prosjektet og nettkurset «23 ting om å formidle på nett» fikk rollen som pilot i FiF-prosjektets startfase. Det var spesielt samling 5 i kurset som ble betydningsfullt for vårt prosjekt. Da ble deltakere fra hele landet samlet i et digitalt arbeidsverksted hvor alle hadde mulighet til å påvirke hvilken formidlingskompetanse det er viktig å utvikle i framtida. Rapporten fra dette verkstedet er noe av grunnlaget for valg som skal tas i FiF-prosjektet. Digital formidling er ikke satt opp som et eget satsingsområde i prosjektet, men kan beskrives som et gjennomgående tema som angår alle deler av prosjektet. Digital formidling gir oss mulighet til å jobbe aktivt og målrettet på nye måter og mot nye brukergrupper. Nasjonalbiblioteket har rollen som kompetansesenter for bibliotekenes digitale formidling, mens bibliotekene rundt i landet har bygd mye digital formidlingskompetanse i koronaperioden. FiF-prosjektet kan sammen med Nasjonalbiblioteket løfte fram de gode eksemplene fra praksisfeltet og fra kompetanseopplegg som er utviklet.

Samling av kunnskap om kompetansebehov må utføres på ulike måter og stadig gjentas. I prosjektgruppa har oppmerksomheten vært retta mot verdien av at fylkesbibliotekenes rådgivere legger til rette for samtaler om kompetanse og formidling. Samtidig ønsker vi å videreføre praksisen med spørreundersøkelser, slik flere av fylkesbibliotekene har gjort for å samle folkebibliotekenes kursønsker. Troms og Finnmark gjennomførte en undersøkelse i oppstarten av FiF-prosjektet. Denne ble utført av praksisstudent Ingunn Andrea Synve Auklie, og gjentas nå i alle prosjektfylkene.

2.3 Aktiv formidling - nytt studietilbud

Prosesen med anbud for nytt nettstudium om formidlingskompetanse startet i januar. Marit Somy Andersen fra Troms og Finnmark fylkesbibliotek bidro med erfaringer fra arbeid med lederstudium for biblioteksjefer. Aud Elin Finstad ved Seksjon for jus og anskaffelser i Trøndelag kvalitetssikret anbudsdokumentene. Det kom inn et tilbud fra Oslo Met som tilfredstilte vår kravsspesifikasjon.

Nettstudiet annonseres i disse dager, med søknadsfrist 1. desember og oppstart på nyåret i 2022. Studiet er todelt: Aktiv formidling (10 studiepoeng) og Digital formidling (10 studiepoeng). Det er lagt opp til en god balanse av teori og praksis, med vektlegging av studentenes egne erfaringer og utprøving.

Studiet annonseres på Oslo Met sine sider, på prosjektnettsiden og via fylkesbibliotekenes nettsider og orienteringer. Det tas opp 40 studenter fordelt over hele landet. Studiekompetanse eller godkjent realkompetanse er krav, og ansatte i folkebibliotek prioriteres.

2.4 Aktiv formidling – kurs og praksisfelleskap

Prosjektgruppas tolkning av prosjektoppgaven har vært preget av åpen og spørrende holdning. FiF-prosjektet er ambisiøst og omfattende, og formuleringene i prosjektsøknaden oppmuntret til kreativitet og samspill. Prosjektledelsen tok initiativ til kreativt møte den 19. april, for å skape en lekende arena også internt i prosjektet. Det ble lagt til rette for en «slags samskaping, der vi snur litt på tingene, og prøver å bruke litt andre perspektiv. Hensikten er å åpne opp for lek med ideer, og kanskje slik få fram noen nye ledetråder som kan hjelpe oss på veien videre. Ledetrådene kan komme til å handle om både helt konkret kursinnhold, og kanskje innspill til nye delmål. Sammen skal vi gi rom til det som kommer opp - og føle trygghet i at det vi gjør sammen i dag har en mening i seg selv - og kanskje får vi med oss noe som kan bli betydningsfullt på veien videre i prosjektet vårt» (fra innledningen til det kreative møtet).

Utvikling av nettkurs blir en viktig oppgave for fylkesbibliotekene i prosjektperioden. Deltakerne i prosjektgruppa har hatt en første opplæring ved Sissel Ringstad, som er vår kontaktperson for nettstedet og nettkurs hos Bibliotekutvikling. Ressursgruppen for bibliotekenes e-læring er videre en viktig støtte for prosjektet. Medlemmene i denne gruppa har blant annet bygd kompetanse gjennom 23 ting-konseptet og Lesersøvis-kursene.

Behovet for styrking av fylkesbibliotekenes egen kompetanse om hvordan voksne lærer ble tatt opp i prosjektgruppa. Dette er i første omgang fulgt opp med planlegging av kurset «Hvordan holde kurs og drive praksisfelleskap på den beste måten?» den 26. oktober. Målgruppe er tilbydere av kurs og læringsopplegg for folkebibliotek.

3.0 Satsingsområder

Prioriteringen av satsingsområder baserer seg på kunnskap som fylkesbibliotekene har om kompetansebehovet ute i bibliotekene, og hvilke områder de enkelte fylkesbibliotek kan ta spesielt ansvar for. Temaene som løftes her må sjekkes opp mot undersøkelsen om

kompetansebehov som er sendt ut nå i høst. Resultatene etter verkstedet i femte samling av «23 ting om å formidle på nett» er også et grunnlag for beslutninger om satsingsområder i FiF-prosjektet. «23 ting om digital formidling» har en rolle som pilot i FiF-prosjektet. Både nettkurset og de fem landsdekkende digitale samlingene kan være til inspirasjon både når det gjelder innholdet som formidles og de ulike metodene som er brukt. Samarbeid med storbybibliotekene er naturlig å etablere ved flere av satsingsområdene, blant annet ut fra storbybibliotekenes innspill da prosjektet ble planlagt. Satsinger i FiF-prosjektet skal dessuten ses i sammenheng med formidlingstiltak som får midler fra Nasjonalbiblioteket i kategori A. folkebibliotek.

Hovedmålet «å styrke formidlingskompetansen hos ansatte i folkebibliotek» skal være overbygningen i alle delene av FiF-prosjektet.

3.1 Kulturfondstafetten

Rogaland tok tidlig i prosjektet initiativ til en videreføring av sitt arbeid med digital formidling av kulturfondbøker. Mål for tiltaket er:

- Formidle flere av de rundt 300 bøkene som kjøpes inn.
- Gjøre bøkene kjent kortere tid etter utsending/utgivelse
- La flere bibliotekansatte få muligheten til å se presentasjonene
- Kompetanseheving for ansatte som er publikum – litteraturkunnskap
- Kompetanseheving for ansatte som deltar – utvikle formidlingskompetansen
- Støtte innkjøpsordningene

Sju fylker (Rogaland, Viken, Innlandet, Vestfold og Telemark, Agder, Vestland, Møre og Romsdal) har i første omgang meldt seg på i samarbeidet, og rekrutterer formidlere rundt i folkebibliotekene. De ulike puljene med kulturfondbøker fordeles mellom fylkene, og det er avtalt honorar per bok som formidles digitalt. Målgruppen er bibliotekansatte. Kompetansen ved storbybibliotek som Sølvberget i Stavanger er en del av grunnlaget for stafetten. Det arbeides med et minikurs i Lesersørvis som er tilpasset satsingen.

Det er satt av kr. 280.000 av tildelte prosjektmidler til tiltaket, pluss kr. 25.000 for tilpasset Lesersørvis-kurs. Hvert av de sju fylkene bidrar med kr. 20.000 i egenfinansiering i tillegg til egeninnsats.

Tiltaket favner også en vurdering av regionale, fysiske møter for å dele presentasjoner med hverandre, slik som Bokgilde har fungert i noen av fylkene, Ungdomsbokgildet i Viken og «Årets bøker for voksne» i Innlandet. Mange av fylkene benytter seg av organisasjonen [IBBY](#) (International Board on Books for Young People) sin formidling av årets barne- og ungdomsbøker. I Troms og Finnmark favner dette også den samiske delen av litteraturen for barn og unge. I FiF-prosjektet ønsker vi å se de ulike tiltakene for formidling av ny litteratur i sammenheng, og ha en åpen dialog om hvordan ulike aktører kan samarbeid og utfylle hverandre.

Koordinator: Gunhild Nordbø, Rogaland fylkesbibliotek.

3.2 Spillformidling

Formidling av spill i bibliotek er et tema som det er relevant å løfte som del av FiF-prosjektet. Dataspill er en sentral del av ungdomskulturen, men er også en viktig aktivitet for andre aldersgrupper. Folkebibliotekene har over flere år mottatt norskproduserte spill som del av kulturfondordningen. Formidlingen av disse spillene har vært utfordrende å få til mange steder. Årsakene er sammensatte, men manglende kompetanse om spill, spillkonsoller og målgrupper er forhold som FiF-prosjektet kan ta tak i. Dette er i tråd med både folkebibliotekenes kulturoppdrag, [nasjonal bibliotekstrategi](#) og [dataspillstrategien](#). Bibliotekene er også framhevet som formidlingsarenaer av Norsk filminstitutt (NFI), i utprøving av en [støtteordning](#) for kurs og arrangement om spill.

Spillorganisasjonen Bibliogames tok tidlig kontakt med prosjektledelsen i FiF, og utarbeidet etter avtale et tilbud med tre samarbeidsområder: 1. Kurs i Spillformidling; 2. Videreutvikle nettkurset med filmede eksempler fra bibliotek; 3. De nasjonale spillturneringene i bibliotek – Bibliobattles.

Prosjektledelsen etablerte en ad hoc-gruppe angående spill i bibliotek i forkant av søknadsfristen for NFI sin støtteordning (12. mai). Vi inviterte inn Vibeke Stokka fra Vestfold og Telemark fylkesbibliotek, og Julie Elisabeth Agre Stene fra Agder fylkesbibliotek. Begge hadde tatt kontakt angående utlysningen fra NFI, og spørsmål om det skulle tas hensyn til prosjektet ved eventuell søknad fra fylkesbibliotekene. Samarbeid med Bibliogames ble drøfta, og dette gav bakgrunn for å opprette spill-formidling som et satsingsområde i FiF-prosjektet. Det blir opprettet en ressursgruppe for FiF-prosjektets arbeid med spillformidling. Tønsberg er et av bibliotekene med erfaring som kan deles. Det er aktuelt å se på sammenhengen mellom videoformidling av kulturfondbøker og videoformidling av kulturfondspill. Kostnader knyttet til fysiske kurs i alle fylker og filming av spillsituasjoner i bibliotek, stipuleres foreløpig til kr. 300.000.

Koordinator: Vibeke Stokka, Vestfold og Telemark fylkesbibliotek.

3.3 Lesefellesskap og arrangement

Formidlingskompetanse knyttet til lesereinger, Shared Reading og språkkafé kom tidlig opp i samtalene om hva FiF-prosjektet skulle omfatte. Dette var spesielt knyttet til behovet for å komme i gang med digitale tilbud i koronatiden. Flere folkebibliotek har funnet gode løsninger, og har gjort seg erfaringer som det er verdifullt å spre videre. Viken fylkesbibliotek har fulgt opp arbeidet med digitale lesereinger spesielt, og kan inkludere dette i et evt kurs om lesesirkelmetodikk. Trøndelag og Møre og Romsdal har prøvd ut og spredt kunnskap om digital Shared Reading som del av prosjektet «Litterære pusterom». Agder fylkesbibliotek har meldt inn Lesesirkler for ungdom som aktuelt kurstema. Organisasjonen [Leser søker bok](#) er en viktig samarbeidspartner for folkebibliotekene, og har i koronatiden bidratt spesielt med råd om hvordan formidle digitalt når språkkafé er møteplassen.

Kompetanse knyttet til arrangement i bibliotek vil sannsynligvis også romme digitale arrangement i framtiden. Forhåpentligvis vil vi snart komme på normalt nivå når det gjelder fysiske arrangement, samtidig som viderefører digitale tilbud på de områder der det fortsatt vil fungere best. Vi må fortsette spredningen av gode eksempler, sjekklister og veiledninger, og se på muligheten for å utvikle nye kurspakker og praksisfellesskap for kompetanseheving innen lesefellesskap og arrangement. Vestfold og Telemark fylke og Trøndelag fylke arrangerer årlige «Bok til alle»-

samlinger. Ideer og metoder knyttet til disse samlingene kan deles med andre fylker i en form for nettkurs eller veiledning.

Brosjyren «[Sånn. Kurs og arrangement](#)» fra Nordland og «[Arrangementshåndbok, litteratur og debatt i biblioteket](#)» fra Vestfold og Telemark, er viktige kilder til kunnskap i vårt prosjekt. Det er aktuelt for Vestfold og Telemark å videreutvikle håndboka slik at den kan tilbys som nettkurs, gjerne i samarbeid med Nordland og andre.

I de individuelle møtene i prosjektgruppa ble følgende temaer knyttet til lesefellesskap og arrangement tatt opp:

Barnebokbad, videreutvikling som del av DKS (Møre og Romsdal), bokbad, bokprat, litterære samtaler, formidlingsturné og lesesirkel (Innlandet), Festival-kompetanse (Innlandet og Møre og Romsdal), Litteraturnett med regionale forfattere og regional litteraturpris (Nordland). Nordland nevnte muligheten for å lage et nettkurs om hvordan å etablere en litteraturpris og organisere utdelingen av den.

Slabberas (litterær språkkafé) og ungdomsbokgilde er relevante kurs-tema som Viken fylkesbibliotek spilte inn i første kartlegging.

Møre og Romsdal fylkesbibliotek har erfaring med publikumsutvikling for å nå nye brukergrupper. Dette er relevant å bringe inn i arbeidet med lesefellesskap og arrangement. Organisasjoner som Forfattersentrum, Leser søker bok og Leserne, og prosjektet «Litterære pusterom - Shared Reading for større livskvalitet», er relevante samarbeidspartnere.

Foreløpige vurdering av kostnader gjelder gjennomføring av «Shared Reading»-kurs i fylker som ikke har hatt kurs tidligere. Leselederkurset går over tre dager med to foredragsholdere. Kostnaden for honorar beregnes til kr. 40.000, uavhengig av om kurset er digitalt eller fysisk. Denne summen kan dekkes av prosjektet for fylkesbibliotek som arrangerer Shared Reading-kurs for første gang.

Koordinator: Åshild Widerøe, Møre og Romsdal fylkesbibliotek

3.4 Kunnskapsaktør

Hovedmålet i FiF-prosjektet peker spesielt på å utvikle folkebibliotekene som kunnskapsarenaer, og har med formidling av innhold fra fagbibliotekene som kompetanseutfordring. Prosjektet «[Morgendagens veileder](#)» er en av inspirasjonskildene i vårt kompetanseprosjekt. Prosjektet ble gjennomført i Tønsberg og Nøtterøy, og tar utgangspunkt i at bibliotekenes referansearbeid og kunnskapsformidling er påvirket av den teknologiske utviklingen og innbyggere som er mer selvforsynte i informasjonsinnhenting. Resultatene i «Morgendagens veileder» kan hjelpe oss å forstå framtidens informasjonsbehov og hvordan bibliotekene kan tilpasse seg innbyggernes ulike preferanser.

Bibliotekene mottar ikke referansespørsmål i samme grad som tidligere, siden innbyggerne har store muligheter for å søke informasjon selv. Det å ha tilstrekkelig informasjonskompetanse og ferdigheter knyttet til kildekritikk er imidlertid utfordrende for mange. Folkebibliotekene har en viktig rolle i å bygge denne type kompetanse både i sitt personale og ute blant innbyggerne. Det er behov for å jobbe målrettet både mot brukere og ikke-brukere av folkebibliotekene. Det kan være snakk om både generelle og grunnleggende kurs i søk, digital kompetanse (www.digihjelp.no) og kildekritikk, mer målrettede kurs om litteratursøk innen samfunnsaktuelle tema som folkehelse, demokrati, jus,

klima og bærekraft, eller foredragsrekke og litteraturorientering om tema som kan treffe både gamle og nye bibliotekbrukere. Vi kan også se for oss digitale temapakker rettet mot ulike målgrupper, med både litteraturoversikt, henvisning til podkaster, filmer og andre typer informasjonskilder.

Barneuniversitetet ved Trondheim folkebibliotek er et godt eksempel på hvordan kunnskapsformidling kan tilrettelegges for barn. [Bærekraftsbiblioteket](#) er et eksempel på målrettet formidling om samfunnsaktuelt tema for barn. FN står bak idéen, mens FN-sambandet i samarbeid og blant andre [Norsk barnebokinstitutt](#) står bak den norske varianten. Flere bibliotek har fulgt opp idéen, blant andre Trøndelag fylkesbibliotek.

Kilder til ny forskning og faktakunnskap innen ulike fagområder har paradoksalt nok blitt mindre tilgjengelig for allmennheten etter digitaliseringen av bøker og tidsskrift. Lisensavtalene for fag- og forskningsbibliotek favner ikke muligheten for fjernlån på samme vis som ved fysiske dokumenter. Bevegelsen mot mer open access-publisering betyr imidlertid mye. Oppdatert kompetanse om søk etter tilgjengelig materiale og aktiv formidling av nyere forskningslitteratur, krever godt samarbeid med høyskoler og universitet. Prosjektet «[Folkebiblioteket som kunnskapsaktør](#)» i Troms og Finnmark har samlet nyttig erfaring om både kompetanseheving i folkebibliotekene, organisering med superbrukere og samarbeid med universitetsbiblioteket i regionen. På grunnlag av dette har Troms og Finnmark fylkesbiblioteket tatt på seg rollen som koordinator for denne delen av prosjektet «Formidlingskompetanse i folkebibliotek». Kursbolker kan utvikles videre på grunnlag av informasjonsvideoer som er laget om Pressreader, A-tekst og studiebibliotek. Dette er informasjonsmateriell rettet mot sluttbruker som også kan fungere som del av kompetanseheving for bibliotekansatte.

Når vi nærmer oss dette sentrale temaet i prosjektet, er vi oppmerksomme på hva deling av kunnskap og erfaringer i praksisfellesskap kan bety for kontinuerlig kompetanseheving. Læringssirkel er et begrep som både brukes om ulike faser i en læringsprosess og om en gruppe mennesker som går sammen for refleksjon og læring i fellesskap. I FiF-prosjektet kan det være aktuelt å prøve ut læringssirkel som et lærende fellesskap både for bibliotekbrukere og for ansatte. Et konkret eksempel på bruk læringssirkel i bibliotek i Danmark ligger her: [Lær Design Thinking | Ballerup Bibliotekerne](#).

Det er en utfordring at kompliserte oppgaver med informasjonssøk kommer så sjelden i de fleste bibliotek at de ansatte i liten grad får øvet seg. Regionale superbrukere kan være en løsning – slik det er gjort i prosjektet «Folkebibliotek som kunnskapsaktør» i Troms og Finnmark.

Troms og Finnmark fylkesbibliotek har startet jobben med en skisse for nettkurs om folkebibliotek som kunnskapsaktør. Kurset er tenkt å være utfyllende i forhold til 23 ting om søk, med blant annet veiledningsvideoer som også kan rettes mot sluttbruker. Vestland fylkesbibliotek har luftet ideen om et nettkurs kalt «Digital dømmekraft», som omfatter samarbeid med Faktisk.no, Medietilsynet og Digihjelp. Nettkursene som Viken og tidligere Buskerud fylkesbibliotek tok initiativ, blir en kjerne å bygge videre på: [23 offentlige ting](#), [23 ting om søk](#), [23 ting om å formidle på nett](#). [Karanteket](#) fra Nordland er et godt eksempel på spredning av informasjon om digitale bibliotek tjenester. Oversikten over tjenestene gir først og fremst en god oversikt for brukere og potensielle brukere av folkebibliotekene, men kan også fungere som et ledd i å styrke de ansattes formidlingskompetanse.

I tillegg har følgende spørsmål vært løftet i samtalene vi har hatt om folkebibliotekene som kunnskapsaktør:

- Kan folkebibliotekene bli en mer synlig aktør når det gjelder faktasjekk og kildekritikk, slik nett-tjenesten Faktisk.no har blitt?
- Hvordan sikre oppdatering av informasjonskompetansen når endringene både i kilder og teknologi skjer så raskt?
- Kan mer kunnskap om helsebiblioteket.no styrke folkebibliotekenes rolle som fagbibliotek for helsepersonell i kommunen?
- Hvordan sikre tilstrekkelig kunnskap om lover og offentlige dokumenter ved folkebibliotekene, for eksempel ved opprettelse av praksisfelleskap og kurs fra Rettsinfo.no?
- Kan faglitteratur og forskningsformidling ta en større plass i for eksempel bibliotekenes lunsjbokprat?
- Kan vi utvikle fagsørvis etter modell fra Lesersørvis, organisert med regional kompetansestøtte og nettverk av kursholdere?

Koordinator: Mona Astrid Fønnes, Troms og Finnmark fylkesbibliotek

3.5 Sjangerskolen og Lesersørvis

Sjangerskolen og Lesersørvis er to prosjekt og kompetanseopplegg som vi ønsker å lære av, videreutvikle og spre til flere bibliotek i forbindelse med FiF-prosjektet. Lesersørvis er en metodisk tilnærming til leseveiledning i bibliotek, mens Sjangerskolen har som mål å gi bibliotekansatte økt kompetanse på noen litterære sjangre, og hvordan formidle sjangrene på biblioteket. Det er utviklet omfattende nettkurs i begge prosjektene. Viken fylkesbiblioteket sitter i dag med prosjektledelsen for begge oppleggene, men de tidligere fylkene Akershus, Buskerud, Telemark og Vestfold bidro aktivt da Lesersørvis ble utviklet for norske forhold. Sølvberget bibliotek i Stavanger er et av bibliotekene som har kommet langt i å ta inn Lesersørvis i alle deler av sin formidlingsvirksomhet.

Følgende tanker om status og videre utvikling kom opp i den individuelle samtalen med Viken fylkesbibliotek, og delvis i samtalen med Vestfold og Telemark fylkesbibliotek:

- Praksisnettverk for læring regionalt og integrering i virksomhet lokalt
- Etablere felles standard for formidlingspraksis
- Øve seg sammen med flere
- Bygge grunnleggende praktiske ferdigheter på tvers av mange teoretiske bakgrunner i folkebibliotekene
- Regionale kursholdere
- Fagdager
- Lesersørvis: grunnkurs og kurs for viderekommende
- Sjangerskolen: kurs om flere sjangre, oppdateringskurs og praksisfelleskap
- Gjøre mer med at mange strever med å integrere Lesersørvis i bibliotekvirksomheten
- Felles språk for å snakke om litteraturformidling
- Biblioteksentralen har tatt det i bruk, med tjenstedesign som støtteverktøy for lesersørvissamtalen

Bibliotekenes formidling handler også om utformingen av lokalene, utstillingene og skiltingen. Kassering og «makeover» à la Buskerudgeriljan er en del av dette. Det er et spørsmål om hvor mye vi skal gå inn på denne delen av formidlingen i vårt prosjekt. Bibliotekenes visuelle uttrykk og bruken av rommet i formidlingen kan knyttes til Lesersørvis, og vurderingene om utvikling og deling av kurstilbud gjøres i tilknytning til denne satsingen. Både Rogaland og Vestland har med kurstilbud knyttet til bibliotekrommet i sine innspill. [Nynorsk turbibliotek](http://Nynorsk.turbibliotek) som del av dagsturhyttesatsingen i Vestland, er eksempel på bibliotekenes formidling i rom utenfor bibliotekene.

Koordinator: Vanja Øyrås, Viken fylkesbibliotek

3.6 For de minste

Formidling for de minste er et hjertebarn for mange, og for bibliotekene er samarbeid med foreldre, helsestasjon og barnehager viktig for å nå ut og bidra til gode vaner med fortelling og lesing helt fra spedbarnstiden. I FiF-prosjektets oppstartsperiode har Vestland fylkesbibliotek vist et spesielt engasjement for å jobbe med dette temaet, med blant annet idéskissen «Tidlig innsats for lesestimulering». Konsepter som [Lesefrø](#) (Deichman), [Bokbamsen](#) (Øvre Eiker), [Bokstart](#), [barnehagebibliotek](#), [Tøyveskebiblioteket Les Høyt!](#) og [Nord-Trøndelag leser høyt](#) er til inspirasjon for mange bibliotek rundt i landet. Bokstart har sin opprinnelse i England, og er videreutviklet i flere nordiske land. Elementer fra Bokstart er opp gjennom årene tatt inn i flere av konseptene som nevnes her. [Foreningen !Les](#) jobber med en stor satsing for å etablere og spre kunnskap om Bokstart, og er en relevant samarbeidspartner for FiF-prosjektet.

Koordinator: Siv Merethe Hatlem, Vestland fylkesbibliotek

3.7 Praksisfellesskap og digitalt påfyll

Utvikling av praksisfellesskap og læringsnettverk er sentralt i vårt prosjekt. I prosjektbeskrivelsen står følgende: «Det ligger som et viktig premiss at kompetanseutvikling skjer ved å prøve og å gjøre. Prosjektet gir oss mulighet til å «leke» oss fram til formidling som aldri er gjort før, og en bred mobilisering der alle prøver og øver over hele landet med samme mål. Dette kan for eksempel foregå regionalt, enten digitalt eller ved at deltakerne møtes.» FiF-prosjektet handler med andre ord ikke bare om å utvikle kurs og kompetansetiltak i tradisjonell forstand. Kompetanseløftet skal også favne og stimulere den kunnskapsutviklingen som skjer gjennom handling og samhandling, som del av daglig praksis, i prosjektvirksomhet og i kampanjer.

De enkelte satsingsområdene vil vektlegge praksisfellesskap som arena for kunnskapsdeling og kunnskapsutvikling. I tillegg er det aktuelt med et eget satsingsområde som løfter og utvikler ulike måter å bygge praksisfellesskap på. Fylkesbibliotekene sitter med mye erfaring, og vi har eksempler på delingskultur og delingsmetoder som vi vil forsøke å gjøre landsdekkende i løpet prosjektperioden for FiF.

Det finnes mange eksempler på læringsnettverk som fylkesbibliotekene har erfaring med. Disse som kan beskrives og tilrettelegges for deling i Kursbanken:

- Lek og lær, digitale ferdigheter (Innlandet)
- Regionale læringsnettverk for å følge opp digitale kurs (eks ved 23 ting om å formidle på nett)
- Regionale læringsnettverk for litteraturformidling (Innlandet)
- Få med alle - lavterskel delingsarena for folkebibliotek (Innlandet)
- Fagdager grunnskoler (Viken og Trøndelag)
- Nettverk barne- og ungdomsbibliotek (Nordland)
- Sjefsprat, nettverk biblioteksjefer (Trøndelag)
- Studieturer
- Introkurs for nye biblioteksjefer (Trøndelag, Nordland, Møre og Romsdal)
- Sommerlesnettverket (Buskerud og Vestfold)
- EU-samarbeid (Innlandet)

- «Samskaping» med ulike metoder for idé- og kunnskapsutvikling kan brukes som inspirasjon til læringsnettverk (Innlandet og Rogaland)

«Digitalt påfyll» er et eksempel på tilrettelegging for lavterskel faglig oppdatering og idéspredning mellom ansatte i folkebibliotek. Fylkesbiblioteket i Agder startet dette tilbudet, og Viken har latt seg inspirere. Agder arrangerer «Digitalt påfyll» annenhver måned på zoom, mens bibliotekene i Viken møtes hver måned på Teams. Dette er en modell som kan løftes til å bli et opplegg for hele landet, som en slags stafett der fylkesbibliotekene etter tur får ansvar å planlegge innholdet. Det er viktig å bevare muligheten for kort vei fra idé til handling, slik at en har åpning for ad hoc-innslag selv om det lages en mer langsiktig plan. Det er en idé å filme og dele innholdet i en egen youtube-kanal. Innlandet har erfaring med lignende opplegg for kollegaveiledning, kalt «Digitalt treff».

Koordinator for Digitalt påfyll: Julie Elisabeth Agre Stene, Agder fylkesbibliotek

4.0 Økonomi

Prosjektets økonomi er delvis preget av korona og digital møtevirksomhet, og delvis av at kompetanseløftet må tas over tid og krever tid til forberedelser. Utgifter til lønn og drift for prosjektledelsen og egeninnsatsen til folkebibliotekene utgjør ca. 2/3 av det som var planlagt for perioden fram til 1.10.21. Vi ser at dette vil jevne seg ut etter hvert som flere prosjektaktiviteter kommer i gang.

		B 2021	R pr.1.10.21	2022
Inntekter				
	Nasjonalbiblioteket	3000000	3000000	3000000
	Fylkesbibliotekene (egeninnsats)	3000000	3000000	3000000
Utgifter				
	Prosjektleder (lønn og driftsutgifter)	-1000000	-500000	-1000000
	Fylkesbibliotekene (egeninnsats)	-3000000	-1500000	-3000000
	Utvikling og gjennomføring av studie Formidling i bibliotek for bibliotekansatte 40 studenter (2.år)			-1080000
	Gjennomføring, utvikling og videreutvikling av kurs (uformell læring)	-2000000		-920000
Balanse		0	4000000	0

Styringsgruppa behandlet den 2.3.21 sak om finansieringsbehov og modell for dekking av utgifter. Saken gjaldt spesielt posten for uformell læring.

Følgende prinsipper ble vedtatt:

Budsjettposten «uformell læring» dekker tiltak som

- *kan defineres som kompetanseheving innen formidlingskompetanse.*
- *fremmer landsdekkende tilbud*
- *fremmer folkebibliotekenes deltakelse og delingskultur.*

Det enkelte fylkesbibliotek har ansvar for avklaring av forholdet mellom tiltak som krever tilskudd og tiltak som dekkes over egeninnsats. Dette kan variere noe fra fylke til fylke.

Videre ble det vedtatt at: Tilskuddsmidler til gjennomføring skal kunne brukes fleksibelt, slik at prosjektet ivaretar en utforskende holdning til formidlingskompetanse i folkebibliotek. Dette gjelder også prinsippet om at forholdet mellom hva som dekkes av tilskudd og hva som dekkes av egeninnsats kan variere fra fylke til fylke.

Prosjektet disponerer betydelige ressurser på vegne av 10 fylkesbibliotek. Det har derfor vært nødvendig med en overordnet avklaring om fordelingen av midlene. I dette prosjektet ønsker vi å tenke helhetlig på tvers av fylkene. Tematisk organisering i satsingsområder hjelper oss til å unngå tradisjonell fylkesvis inndeling av arbeidet. Erfaringene fra samarbeid på tvers av fylkene i 23 ting om å formidle på nett og Lesersørvis er nyttige for oss.

5.0 Veien videre

De sju satsingsområdene utgjør en betydelig vifte av oppgaver og samarbeid. I månedene som kommer vil flere detaljer falle på plass med utforming av handlingsplaner, samarbeidsavtaler og budsjett innenfor det enkelte satsingsområde. Prosjektet gir betydelige muligheter for utvikling av formidlingskompetanse, både gjennom formell og uformell læring. Vi kommer til punkt hvor prioriteringer må foretas, slik at ressursene utnyttes mest mulig i henhold til prosjektets målsetting. Det blir svært spennende å se hvor mange som søker om opptak på det nye studiet «Aktiv formidling i folkebibliotek». Både gjennomføring av studiet og oppfølgingen innenfor de sju satsingsområdene vil prege prosjektvirksomheten i 2022.

Det er et betydelig kompetanseløft fylkesbibliotekene tar initiativ til i FiF-prosjektet. Kompetansebygging er langsiktig arbeid, og prosjektsøknadens skissering av videreføring i en ny toårig søknad fra 2023-2024 virker godt gjennomtenkt. Det legges opp til følgeforskning på uformell læring i fase to av prosjektet. I toårsperioden vi er inne i har vi til hensikt å utføre løpende evaluering, gjennom refleksjon over resultater og problemstillinger i jevnlig prosjektmøter og i møter med folkebibliotekene.